

FABRICA DE BERE A LUI MEER BRESTECICO DIN ORAȘUL BĂLȚI

Dinu POȘTARENȚU

Doctor în istorie, cercetător științific coordonator la Institutul de Istorie al Universității de Stat din Moldova.

Domenii de preocupare: istoria modernă a Basarabiei, istoria localităților, viața și activitatea unor personalități basarabene, genealogie.

Cărți publicate: *O istorie a Basarabiei în date și documente*, Chișinău, 1998; *Contribuții la istoria modernă a Basarabiei*, Chișinău, 2005, vol. I; *Contribuții la istoria modernă a Basarabiei*, Chișinău, 2009, vol. II; *Destinul românilor basarabeni sub dominația țaristă*, Chișinău, 2012; *Basarabia în anii Primului Război Mondial*, Chișinău, 2019; *Basarabia în primul an după anexarea la Imperiul Rus*, Chișinău, 2021.

Fabrica de bere a lui Meer Brestecico din orașul Bălți

Rezumat. Studiul valorifică surse de arhivă și presa timpului privind dezvoltarea industriei de fabricare a berii în Basarabia, în primele decenii ale secolului al XX-lea. Primele atestări datează cu anul 1901 și se referă la existența în Basarabia a șapte fabrici de bere: trei – în orașul Hotin, una – în orașul Soroca, două – în orașul Chișinău și una – în orașul Bender. În raportul guvernatorului Basarabiei pentru 1904, se accentuează preponderența numărului fabricilor de bere în zona de nord a provinciei, iar în 1905, pe lângă cele șapte existente este înregistrată o fabrică de bere la Bălți. În 1909, pe teritoriul Basarabiei activau deja 11 fabrici de bere, inclusiv prezența unei întreprinderi noi, deschisă în orașul Bălți, al cărei proprietar era Meer Brestecico. Cercetarea prezintă aspecte importante din istoria interbelică a Fabricii de Bere a lui Meer Brestecico din orașul Bălți, până în momentul confiscării întreprinderii de către statul sovietic, în perioada 1940–1941.

Cuvinte-cheie: Basarabia, orașul Bălți, Fabrica de Bere Brestecico, ocupație sovietică.

Meer Brestecico's Brewery in the City of Bălți

Abstract. The study uses archival sources and the press of the time regarding the development of the brewing industry in Bessarabia, in the first decades of the 20th century. The first attestations date back to 1901 and refer to the existence of seven breweries in Bessarabia: three – in the town of Hotin, one – in the town of Soroca, two – in the town of Chișinău and one – in the town of Bender. In the report of the governor of Bessarabia for 1904, the preponderance of the number of breweries in the northern area of the province is emphasized, and in 1905, in addition to the existing seven breweries, a brewery in Bălți is registered. In 1909, 11 breweries were already active on the territory of Bessarabia, including the presence of a new enterprise, opened in the town of Bălți, whose owner was Meer Brestecico. The research presents important aspects of the interwar history of the brewery of Meer Brestecico in the city of Bălți, until the time of the confiscation of the enterprise by the Soviet state, in the period 1940–1941.

Key words: Bessarabia, city of Bălți, Brestecico's brewery, Soviet occupation.

Fabricarea berii în Basarabia la începutul secolului XX

La 1901, în Basarabia funcționau șapte fabrici de bere: trei în orașul Hotin, una în orașul Soroca, două în orașul Chișinău și una în orașul Bender. Pe parcursul anilor 1900–1901, productivitatea globală a acestor fabrici a fost de 224.100 de căldări de bere (2.756.430 de litri), dintre care 143.000 de căldări, ceea ce constituie 63,8%, au fost fabricate la cele trei fabrici de bere din Hotin, iar restul 81.100 de căldări – la celelalte patru fabrici [2, p. 58].

Prezența a trei fabrici de bere în orașul Hotin este explicată astfel într-o sursă oficială: „În timp ce există o abundență de vin în Basarabia și un preț scăzut la această băutură, cererea pentru bere nu este mare, din care cauză fabricarea berii nu poate să se dezvolte în mod deosebit, cu excepția județului Hotin, unde vinificația este slab dezvoltată și populația dă preferință berii în raport cu vinul, de aceea în acest județ cererea pentru bere este mai mare” [2, p. 58].

Aceleași șapte fabrici de bere continuau să funcționeze și în 1904. În raportul guvernatorului Basarabiei pe acest an, adresat împăratului se accentuează în privința preponderenței numărului

rului fabricilor de bere în zona de nord a provinciei:

„Fabricarea berii nu poate căpăta o răspândire largă în partea centrală și de sud a guberniei, în condițiile predominării aici a vinificației, din care cauză s-a dezvoltat, mai cu seamă, în județele de nord ale guberniei” [3, p. 11].

După cum a mai raportat guvernatorul, berea produsă în Basarabia era destinată, îndeosebi, pentru satisfacerea necesităților locale, fiind livrată cârciumilor private. Doar o parte neînsemnată de bere era exportată în guberniile Podolia și Herson. Fabricanții locali exportau o cantitate neimportantă de bere întrucât nu dispuneau de depozite peste hotarele Basarabiei. Pe când fabricanții din alte gubernii, mai ales, din guberniile Petersburg, Moscova, Varșovia, Herson, și Podolia posedau depozite în Basarabia. Berea importată era mai scumpă, dar mai bună decât cea locală, fiind consumată de păturile sociale mai avute.

Prin cererea înaintată Cărmuirii Guberniale a Basarabiei, nobila Maria P. Moritș a solicitat să i se acorde autorizație de a construi o fabrică de bere pe un teren arendat din perimetrul satului Slobozia-Bălți. Planul viitoarei fabrici,

Un grup de muncitori de la moara lui Brestecico din orașul Bălți, 1916 [27].

anexat la cerere, fuseseră examinat și aprobat în cadrul ședinței din 5 iunie 1904 a Secției de Construcții a Cărmuirii Guberniale a Basarabiei [4, f. 79].

Ca urmare, a sporit numărul fabricilor de bere. În decursul anului 1905, aceste fabrici – deja opt la număr – au pus la dispoziția consumatorilor următoarele cantități de bere: trei fabrici din orașul Hotin – 14.000 de căldări, o fabrică din Bălți (de fapt, noua fabrică a fost deschisă în satul Slobozia-Bălți, situat în preajma orașului Bălți) – 30.000 de căldări, o fabrică din Soroca – 30.000 de căldări, două fabrici din orașul Chișinău – 108.000 de căldări și o fabrică

din Bender – 13.126 de căldări. În total: 195.126 de căldări de bere [5, p. 13].

În 1906, producția anuală de bere ale acestor opt fabrici s-a dovedit a fi următoarea: trei fabrici din orașul Hotin – 144.000 de căldări, o fabrică din Bălți – 16.131 de căldări, o fabrică din Soroca – 30.000 de căldări, două fabrici din orașul Chișinău – 53.500 de căldări și o fabrică din Bender – 15.137 de căldări. În total: 258.768 de căldări de bere [6, p. 21].

În noiembrie 1908, Direcția Gubernială de Accize a Basarabiei ținea sub control următoarele nouă unități economice producătoare de bere [7, f. 45, 48, 56, 74]:

<i>Proprietarul</i>	<i>Localitatea</i>
S. Rapp	Chișinău
I. Șpirt	Chișinău
Goldenfeld și Barac	Bender
Rotmistrul în retragere Nicolae E. Pleșkov	Slobozia-Bălți
Pessi Meer Zelțer	Soroca
Afenaghen V. Gherașcenkov	Soroca
Moștenitorii lui Leib Bucarestschi	Hotin
Mordca Colpacci și moștenitorii negustorului Ihil Bronștein	Hotin
Moșca și Mendel Brofman	Hotin

În 1909, pe teritoriul Basarabiei activau deja 11 fabrici de bere, care au înregistrat următorii indici anuali de producție [8, p. 24]:

<i>Fabrica de bere</i>	<i>Căldări de bere</i>
A lui Goldenfeld din orașul Bender	70.846
A lui Medinski din satul Slobozia-Bălți	65.000
A lui Brestecico din orașul Bălți	6.900
A lui Rapp din orașul Chișinău	40.740
A lui Șpirt din orașul Chișinău	89.250
A lui Zelțer din târgul Rezina	30.740
A lui Gherașcenkov din orașul Soroca	10.000
A lui Zelțer din orașul Soroca	27.000
A lui Bucarestschi din orașul Hotin	80.900
A lui Bronștein [9, f. 2] din orașul Hotin	59.340
A lui Miller din orașul Hotin	10.700
În total	491.416

ПИВОВАРЬ МОШЕННИКЪ.
БѢЛЫЦЫ. Въ прокуратуру по-
ступила сенсационная жалоба
яскаго пивовареннаго завода
„Азуга“ на владѣльца мѣстнаго
завода Брестечко. Въ жалобѣ
указано, что Брестечко въ пого-
нѣ за событомъ своего пива про-
даеть его въ бутылкахъ „Азу-
га“, Примѣ прокуроръ г. Миху-
ца направилъ жалобу въ уголов-
ную полицію для разслѣдова-
нiя.

Новая жалоба на пивовара Брестечко

БѢЛЫЦЫ. Мы уже сообщали
что ясскiй пивоваренный заводъ
„Азуга“ подалъ жалобу въ пар-
кетъ на владѣльца пивова-
реннаго завода Брестечко, прода-
ющаго пиво своего издѣлiя въ
бутылкахъ Азуги. Аналогичная
жалоба на Брестечко посту-
пила на дняхъ и отъ Лютера изъ

Яссы. По распоряженiю проку-
ратуры полицiя приступила къ
разслѣдованiю и конфисковала
большое количество бутылокъ
Лютера, въ которыхъ продава-
лось пиво Брестечко. Дальнѣй-
шее разслѣдованiе продолжает-
ся.

Presa vremii despre activitatea Fabricii de Bere Brestecico din Bălți, 1936 [23, p. 4; 24, p. 4].

Numărul fabricilor de bere a continuat să crească, astfel că în cursul anului 1911 funcționau 13 fabrici: trei – în Chișinău, trei – în Hotin, două – în Soroca, una – în Bălți, una – în satul Slobozia-Bălți, una – în orașul Orhei, una – în târgul Rezina, județul Orhei, și una – în Bender. Timp de un an, toate aceste fabrici au prelucrat 121.299 puduri [10] de malț și 1.648 puduri de hamei, producând în total 896.663 căldări de bere și 129 căldări de miere [11, p. 37]. Fabricile de bere existente în 1911 [12, f. 1]: în Chișinău – ale proprietarilor Rapp, Șpirt și Kipervasser; în Orhei – ale proprietarilor Bogdasarov și Bluștein; în Bender – ale proprietarilor Barac și Goldenfeld; în Slobozia-Bălți – a lui Medinski; în Bălți – a proprietarului Brestecico, în Rezina – a proprietarei Zelțer; în Hotin – ale proprietarilor Colpacci și Bronștein, Bucarestschi și Miller și Peisah.

Aceste 13 fabrici de bere activau și în ajunul Primului Război Mondial [13, p. 53].

Din istoria Fabricii de bere a lui Meer Brestecico

În lista fabricilor de bere din anul 1909, expusă mai sus, este trecută o întreprindere nouă, deschisă în orașul Bălți, a cărei proprietar era Meer Brestecico.

După toate probabilitățile, această nouă unitate economică de producere a berii și-a început activitatea la 30 octombrie 1909, dată care figurează în certificatul eliberat de către conducerea Circumscripției a II-a a Direcției Guberniale de Accize a Basarabiei, prin care a fost autorizată producerea berii la fabrica din

Anunț publicitar cu referință la „Moara sistematică și fabrica de bere M. Brestecico”, 1937–1938 [22, p. 65].

Bălți a lui Meer-Ițec Brestecico în perioada 30-31 octombrie 1909 [14, f. 1].

Printr-un alt certificat, eliberat lui Meer-Ițec Abram Brestecico, s-a permis ca la fabrica acestuia să fie realizată o singură fierbere, pe data de 29 ianuarie 1910. În acest timp, personalul fabricii întrunea zece muncitori [15, f. 3, 6].

În luna octombrie 1918, Brestecico era proprietar și al unei mori de făină, care funcționa pe lângă fabrica de bere [16, f. 2v].

Dintr-un anuar, cu informații referitoare la toate localitățile României existente în anii 1923–1924, aflăm că în acești ani, șirul întreprinderilor din orașul Bălți cuprindea o singură fabrică de bere, situată pe strada General Lafont, nr. 24, aparținându-i lui Meer Abram Brestecico [17, p. 8].

Conform unui alt anuar, având pe foaia de titlu indicați anii 1925–1926, în orașul Bălți își desfășurau activitatea economică deja două fabrici de bere: una a lui Meer Brestecico, situată pe strada Noul Plan, nr. 24, și alta a lui Abram Dardic, aflată pe strada General Schina, nr. 4 [18, p. 2231]. În anuarul pe anul 1928, editat cu același titlu, este consemnat că fabrica de bere a lui Meer Brestecico era situată pe strada Regina Maria, neindicându-se numărul imobilului [19, p. 656]. Iar în anuarul ce însumează informații

economice pe anul 1929 este indicată adresa anterioară a Fabricii de Bere a lui Meer Brestecico: strada Lafont, nr. 24 [20, p. 496].

Anume aceste două fabrici de bere din orașul Bălți activau și în anii 1931–1932, menționându-se că cea a proprietarului Meer Brestecico se afla pe strada Lafont, nr. 24, iar cea a lui Abram Dardic – pe strada General Schina, nr. 4 [21, p. 469]. Informația rămâne valabilă pentru anii următori, fiind reconfirmată, în 1937–1938, prin datele furnizate de *Primul Ghid al municipiului Bălți* [22, p. 78]. Mai mult, pe paginile Ghidului se regăsește și un anunț publicitar cu referință la „Moara sistematică și fabrica de bere M. Brestecico”, indicând amplasarea ambelor afaceri pe strada Regina Maria.

Șubrezimea numărului de surse care ar elucida activitatea fabricii de-a lungul anilor lasă puțin loc pentru documentare. De interes, în acest context, sunt două mențiuni în ziarul *Бессарабское слово*, care relevă despre goana producătorilor de bere din regiune în realizarea unor cantități sporite de producție, Fabrica lui Meer Brestecico fiind învinuită de folosirea fără scrupule a ambalajului unei firme străine în scopul furnizării pe piață a propriei producții. În rezultat, relevă informația din ziar, partea păgubită – Fabrica de Bere „Azuga” din Iași a reușit, în vara anului 1936, să aducă Fabrica lui Meer Brestecico din Bălți în plin proces de judecată:

„În Procuratură a fost adresată o plângere senzațională a Fabricii de Bere din Iași «Azuga» pe numele proprietarului fabricii lo-

cale Brestecico. În plângere este indicat faptul, că Brestecico în goana după realizarea propriei producții de bere, o furnizează pe piață în sticle

«Azuga». Procurorul principal d. Mihuța a readresat plângerea către poliția criminală pentru cercetare.” [23, p. 4].

Din motive similare, așa cum relevă numărul din 15 iulie 1936 al Ziarului, proprietarul Fabricii de Bere Brestecico a fost citat în judecată și de către proprietarul Fabricii de Bere Liuter din Iași, poliția fiind în situația de a confisca un număr mare de sticle Liuter, în care se vindea berea produsă la Fabrica lui Meer Brestecico [24, p. 4].

Prin decretul din 15 august 1940, Prezidiul Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice a declarat drept naționalizate, începând cu data de 28 iunie 1940, toate întreprinderile industriale, băncile, transportul naval și cel feroviar, mijloacele de comunicație de pe teritoriul Basarabiei [25, p. 28]. În virtutea acestui decret, statul sovietic a „naționalizat” și fabrica de bere a lui Meer Brestecico, deportându-l pe acesta într-o regiune îndepărtată a Rusiei sovietice. Date referitoare la Fabrica de Bere din orașul Bălți, fosta proprietate a lui Meer Brestecico, conțin două formulare ale Institutului Central de Statistică de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri al României, completate în 1941. Așa arată datele extrase din formularul intitulat „Întreprinderi industriale, comerciale, de transport și ateliere de meseriași” [26, f. 95]:

Descrierea întreprinderii				Situația înainte de ocupația rusă	Situația sub ocupația rusă	Cine o administrează în prezent
Adresa	Denumirea	Profilul	Dacă funcționează	Proprietarul		
Strada Regina Maria, nr. 35	Fabrica de bere, apă gazoasă, malt și moară de făină	Fabrică bere, apă gazoasă și făină	Funcționează	Meer Brestecico, evreu. A locuit pe strada Lafont, nr. 42. Deportat în Rusia	Naționalizată de către statul rus	Primăria orașului Bălți

Conform formularului intitulat „Lista avuțiilor publice” [26, f. 94], atestăm următoarele informații:

Adresa	Denumirea	Suprafața (ha)		Clădiri			Profilul	Proprietarul înainte de ocupație	Situția în timpul ocupației
		Teren arabil	Pășune	Materialul de construcție al zidurilor	Etaje (fără parter)	Încăperi			
Strada Regina Maria, nr. 35	Fabrica de bere, apă gazoasă, malț și moară	100	1	Cărămidă și piatră	4	50	Fabrică bere, apă gazoasă, malț și făină	Meer-Brestecico	A funcționat

Așadar, din 1909 până în 1940, în orașul Bălți a funcționat Fabrica de bere a proprietarului Meer-Ițec Brestecico; totodată, acesta era și proprietarul unei mori de făină. În 1940, autoritățile sovietice de ocupație, punând în aplicare așa-numita „naționalizare”, l-au deposedat în mod ilegal de aceste proprietăți și l-au deportat în Rusia.

Referințe bibliografice:

1. O căldare echivala cu 12,3 litri (*Бессарабский адрес-календарь на 1907 год*, Кишинев, 1906, p. 65).
2. *Обзор Бессарабской губернии за 1901 год*. Кишинев, 1902.
3. *Обзор Бессарабской губернии за 1904 год*. Кишинев, 1906.
4. Agenția Națională a Arhivelor (în continuare ANA), Direcția Generală Arhiva Națională (în continuare DGAN), F. 6, inv. 4, d. 1138.
5. *Обзор Бессарабской губернии за 1905 год*. Кишинев, 1906.
6. *Обзор Бессарабской губернии за 1906 год*. Кишинев, 1907.
7. ANA, DGAN, F. 136, inv. 1, d. 572.
8. *Обзор Бессарабской губернии за 1909 год*. Кишинев, 1910.
9. Într-o altă sursă din 1909 sunt indicați în calitate de proprietari: Mordca Aron Colpacci și moștenitorii lui Ihił L. Bronștein (ANA, DGAN, F. 136, inv. 1, d. 607).
10. Un pud rusesc era egal cu 16,38 kg.
11. *Обзор Бессарабской губернии за 1911 год*. Кишинев, 1912.
12. ANA, DGAN, F. 136, inv. 1, d. 709.

13. *Обзор Бессарабской губернии за 1913 год*. Кишинев, 1914.

14. ANA, DGAN, F. 136, inv. 1, d. 618.

15. ANA, DGAN, F. 136, inv. 1, d. 662. Dosarul conține și alte autorizații eliberate lui Meer-Ițec Brestecico.

16. ANA, DGAN, F. 1579, inv. 3, d. 6.

17. *Anuarul „Socec” al României Mari*. București, Vol. II, 1923–1924.

18. *Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură*. București: Ed. Rudolf Mosse S.A., 1925–1926.

19. *Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură*. București: Ed. Rudolf Mosse S.A., 1928.

20. *Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură*. București: Ed. Rudolf Mosse S.A., 1929.

21. *Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură*. București: Ed. Rudolf Mosse S.A., 1931–1932.

22. *Primul ghid al municipiului Bălți* (coordonat de Iosif Broitman). Bălți: Tipografia Segal, 1937–1938.

23. *Пивовар мошеник*. În: „Бессарабское слово”, 08.07.1936.

24. *Новая жалоба на пивовара Брестечко*. În: „Бессарабское слово”, 15.07.1936.

25. *Сборник законов СССР и указов Президиума Верховного Совета СССР (1938 г. – ноябрь 1958 г.)*. Москва: Государственное Издательство Юридической Литературы, 1959.

26. ANA, DGAN, F. 1456, inv. 5, d. 276.

27. Muzeul Național de Istorie a Moldovei, FB 6428-1.